

Zmizelá místa v Přerově: Cihelny v Předmostí

■ Předmostí zásobovalo město a blízké okolí stavebním materiálem už v 16. století, kdy se v lokalitě na Hradisku a Skalce těžil devonský vápenec. Velké množství kvalitní cihlářské hlíny dalo v Předmostí podnět ke vzniku hned několika cihelen. Ty začaly s produkcí už v první polovině 19. století. První cihly se vyráběly ručně, až později vznikly v Předmostí průmyslové cihelny, které zásobovaly stavebním materiálem celou Moravu. Z předmostských cihel byl v roce 1897 postaven třeba i Městský dům v Přerově.

Průmyslové zpracování devonského vápence začalo v říjnu roku 1858. „Slezský podnikatel Leopold Baron von Heydebrand und Lasa postavil v Přerově u nádraží vápenku, ve které se zpracovával vápenec z Předmostí. Rozsáhlý vápencový lom byl zahluuben do vrchu zvaného Žernová a tam se pálilo vápno až do roku 1895.“ uvedl Jiří Lapáček, ředitel Okresního archivu v Přerově. Pískovna byla v Předmostí zřízena o několik desítek let později, až v roce 1939.

Díky velkému množství kvalitní cihlářské hlíny mohlo v Předmostí vzniknout už v první polovině 19. století několik cihelen. Nejdříve se cihly vyráběly ručně a páli-ly se v takzvaných „kozlicích“. „Původní cihelny byly zřízeny na obecních pozemcích podle výhonu, kudy se hnal dobytek na pastvíska směrem k Čekyni. Z těchto cihelen se vyvážely cihly začátkem 40. let 19. století na stavbu nádraží v Olomouci,“ zmínil Jiří Lapáček.

Na svých pozemcích vyráběl cihly i rolník František Mackovík, který si z nich v 60. letech 19. století postavil v Předmostí grunt. Malou cihelnu se zděnými pecemi si zřídili i další hospodáři. Rolník František Hrubíček měl výrobu na svém pozemku na pravé straně nad silnicí za hřbitovem. Ve zděných pecích vyráběl cihly až do té doby, dokud hlínu nevytěžil. Cihlářství se věnoval i František Ohera, který měl grunt na pozemcích takzvaných Dvorských. Po Oherovi koupil rozvrtanou cihelnu Mořic Mandl z Přerova a pokračoval v této činnosti i na druhé straně polní cesty k Dluhonicím. Když i tam hlínu vybral, přikoupil pole Dvorské od Josefa Dokoupila a pokračoval v do-lování hlíny na pozemcích za hřbitovem. Pálení cihel brzy vyvolalo v Malém Předmostí velké nepokoje mezi místními lidmi, dnes je to lokalita mezi ulicemi Prostějovskou a Olomouckou. „Uhelný kouř, který se z kozlů vyvaloval, vnikal sousedům do stájí a způsoboval onemocnění dobytka. Kouř vnikal i do lidských obydlí a činil obývá-

CIHELNA KARLA PŘÍKRYLA v Husově ulici v Předmostí, nyní v Hranické ulici, vyráběla za první republiky čtyři miliony cihel ročně, jeho druhá cihelna dokonce šest milionů cihel.

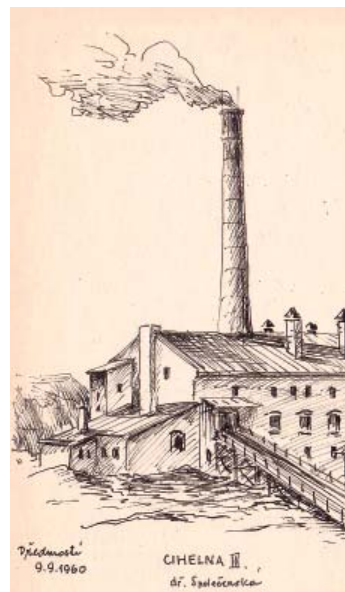
Foto: Státní okresní archiv v Přerově

ní nesnesitelným, což mělo za následek to, že pálení cihel blízko vesnice bylo zakázáno,“ přiblížil dobu před více než sto lety Lapáček.

Parní kruhovou cihelnu postavil v roce 1911 v dnešní ulici Olomoucké mlynář a stavitel z Lýsek František Krejčířík. Tu později zakoupili podnikatelé z Přerova – pivovarník Josef Šilhavý, prokurista záložny František Poledna a další. Na schůzi Obchodní a bankovní společnosti v Přerově konané 3. května 1918 se z cihelny stala společnost s ručením omezeným Společenská cihelna v Předmostí v Přerova. O dvanáct let později valná hromada společnosti zrušila a byla ustavena obchodní společnost Společenská cihelny L. Šilhavý a spol. v Předmostí u Přerova–Samotišky–Tověř, která měla několik společníků z řad přerovských podnikatelů a velkostatkářů se dvěma pobočkami mimo Přerov.

První kruhovou parní cihelnu postavil v Předmostí stolař Antonín Fryček z Lýsek, který si vzal za manželku vdovu po zemřelém Příkrylovi. Ten mával ruční cihelnu za Přerovem, směrem ke kapličky u nemocnice. Cihlářská hlína v této lokalitě ale nebyla v dobré kvalitě, hojně se v ní nacházel šterk, proto hledal pozemky s lepší hlínou. „Ty našel v Předmostí za vesnicí na levém konci

takzvané Skácelky, později Husovy a dnes Hranické ulice. Pozemky u domu tam patřily jeho sestře Františce, provdané Černochové, a tam také roku 1895 postavil parní kruhovku,“ upřesnil Lapáček. K budování tohoto průmyslového závodu nemálo přispěla novostavba Záloženského, nyní Městského domu v Přerově. „Právě Antonín Fryček dodával na stavbu cihly a k jejich odvozu mu sloužil vlastní potah – šest silných hřebců, kteří pro svou sílu a úhlednost byli po celém okolí pověstní coby Fryčkoví hřebci,“ doplnil Lapáček. Fryček zemřel v roce 1902 na rakovinu a cihelnu po něm převzal jeho nevlastní syn Karel Příkryl, který získal odborné vzdělání na keramických školách v Německu. Karel Příkryl v roce 1903 ještě přikoupil parní kruhovou cihelnu po Vilémovi Žákoví u cesty na Žernovou. Obě

NA SVÝCH TOULKÁCH Předmostím zachytil ve svých perokresbách všechny cihelny ve 30. letech cukrář a malíř Miloš Sum. Na této kresbě je znázorněna Společenská cihelna L. Šilhavého a spol.

Reprofoto: Státní

okresní archiv Přerov

tyto veliké cihelny, které ležely naproti sobě na opačném konci kopce, udržoval Karel Příkryl ve vzorném pořádku. Předmostské cihelny produkovaly za první republiky 14 milionů cihel ročně, menší Příkrylova cihelna měla výrobu čtyři miliony cihel, jeho větší cihelna šest milionů cihel a Společenská cihelna vyrobila čtyři miliony cihel. Z Přerova tak na vzdálenější místa odcházely drahou asi čtyři miliony cihel ročně, což bylo pět vagonů denně.

Přerovské cihelny Karel Příkryl byly znárodněny vyhláškou ministra průmyslu z 27. června 1948 a byly začleněny do Moravskoslezských cihelen se sídlem v Brně. O rok později byly zřízeny Hanácké cihelny v Olomouci, později vznikly Severomoravské cihelny se sídlem v Hranicích. Provoz předmostských cihelen byl ukončený v 80. letech minulého století. (ilo)

Pět vyroben cihel v Předmostí

Největším cihlářským podnikem na Přerovsku je továrna na výrobu cihel firmy Karel Příkryl v Předmostí. Tento podnik vlastní celkem tři cihelny, z nichž takzvaná cihelna Kočířová, která byla posunuta z obce směrem k Popovicím, byla zrušena, takže nyní jsou v provozu dvě, a to jedna celoročně a druhá jen v sezoně. Kromě nich je v Předmostí ještě Společenská cihelna a pátou cihelnu je podnik výrobce Šimonika, ten je nejmenší. V Příkrylově cihelně byla v poslední době dohotovena sušárna. Ve Společenské cihelně byla prováděna rovněž nákladná stavba tunelu vedoucího pod silnici, aby se přiblížily další zdroje cihlářské hlíny. Z předmostských cihelen byly a jsou vyváženy cihly nejen na Hanou, ale také hojně na Zlínsko, Brněnsko a Ostravsko.

Zdroj: Přerovský obzor z roku 1940